

Ed.

626. Frumvarp til laga

[296. mál]

um umhverfismál.

Flm.: Salome Þorkelsdóttir, Egill Jónsson, Guðmundur Karlsson,
Lárus Jónsson, Sigurlaug Bjarnadóttir, Þorv. Garðar Kristjánsson.

I. Inngangur.

1. gr.

Tilgangur laga þessara er að efla alhliða umhverfisvernd, varnir gegn hvers konar mengun og öðrum skaðlegum umhverfisáhrifum og vinna að varðveislu náttúrugæða landsins. Lögum er ætlað að stuðla að sem bestri sambúð lands og þjóðar með því að vernda þau lífsgæði, sem felast í óspilltri náttúru landsins, hreinu lofti og tæru vatni.

Að þessum markmiðum skal unnið með samræmdri yfirstjórn umhverfismála og skipulagsbundnu samstarfi þeirra, sem starfa samkvæmt þessum lögum, og annarra aðila, sem fjalla um náttúruvernd, mengunarmál og aðra þætti umhverfismála.

2. gr.

Öllum er skylt að forðast allt það, sem valdið getur mengun og öðrum umhverfisspjöllum í byggð sem óbyggð, og gera það sem þeim er unnt til að vernda náttúrugæði landsins.

Sérstakrar varúðar skal gætt við alla þá starfsemi og framkvæmdir, er spillt geta umhverfi.

Við ákvörðun um landnýtingu, skipulagningu byggðar og val staða til atvinnurekstrar og mannvirkjagerðar, svo sem vega, hafna og flugvalla, skal þess jafnan gætt, að mengun og önnur umhverfissröskun verði sem minnst. Í landnýtingar- og skipulagsáætlunum skal að því stefnt að samræma nýtingu og vernd náttúrugaða landsins.

3. gr.

Þess skal ætíð gætt að veita auðlindum landsins vernd gegn ofnýtingu og hvers konar skaðlegum umhverfisáhrifum.

II. Gildissvið.

4. gr.

Gildissvið laga þessara er landið, landhelgin og lofthelgin. Lögin taka einnig til fiskveiðilögsögu landsins eftir því sem við getur átt.

Lög þessi taka til allrar starfsemi og framkvæmda, sem haft geta í för með sér mengun eða önnur skaðleg áhrif á loft, láð eða lög að því leyti sem slíkt er ekki háð sérlögum.

Með sama hætti taka lögin til meðferðar allra efna sem haft geta skaðleg áhrif, hvort sem þau eru föst, fljótandi eða loftkennd, svo og til hávaða og annars þess sem valdið getur skaða eða röskun á umhverfinu.

III. Stjórn umhverfismála.

5. gr.

Með umhverfismál skal farið í sérstakri stjórnardeild í Stjórnarráði Íslands. Í þeirri deild er yfirstjórn mála þeirra, sem hér segir:

Náttúruverndar- og útivistarmál, mengunarvarnir á sjó, sbr. 2. gr. laga 51/1970, á landi og í lofti, friðun fugla og dýra skv. sérlögum, dýraverndunarmál, framkvæmd alþjóðasamninga um mengunar- og önnur umhverfismál, meðferð eiturefna og annarra hættulegra efna, skipulags- og byggingarmál, mál er lúta að frárennsli og vatni að því er umhverfisþátt varðar, svo og sorpi og hreinlæti utanhúss, svo og önnur mál eftir því sem ákveðið er í reglugerð um Stjórnarráð Íslands.

Ráðherra sá, sem fer með umhverfismál, kveður saman samstarfsnefnd, sem skipuð er fulltrúum ráðuneyta, er framkvæmd laganna varðar, og skal á fundum hennar ræða meginatriði um framkvæmd og einstök málefni, ef sérstök ástæða þykir til. Ráðuneyti það, sem með umhverfismál fer, hér eftir nefnt „ráðuneytið“, hefur um framkvæmd þessara laga samráð við önnur ráðuneyti, sveitarstjórnir og stofnanir eftir því sem þessir aðilar eiga hlut að máli.

Þegar áformaður er eða hafinn undirbúningur að framkvæmdum eða starfsemi, sem ákvæði laga þessara kunna að taka til, og slíkt gerist á vegum annarra ráðuneyta, skulu þau láta ráðuneytinu í té upplýsingar um slíkt.

6. gr.

Löggæsluyfirvöld og heilbrigðisnefndir á hverjum stað skulu hafa eftirlit með því, undir umsjón ráðuneytisins, að framfylgt sé fyrirmælum laga þessara og reglugerða, sem settar eru með stoð í þeim.

IV. Varnir gegn mengun o. fl.

7. gr.

Ef talið er að rekstur verksmiðju, iðjuvers, atvinnufyrirtækis eða önnur starfsemi brjóti í bága við lög eða reglugerðir um umhverfisvernd og mengunarvarnir skal heilbrigðisnefnd veita forráðamönnum þeirra hæfilegan frest til úrbóta. Við

ákvörðun ráðstafana til úrbóta skal m. a. taka tillit til þess, hver áhrif mengunin hefur á umhverfið, hver efnahagsleg og félagsleg þýðing hlutaðeigandi atvinnustarfsemi er, hverjir eru tæknilegir möguleikar til úrbóta, og hvern kostnað úrbætur hafa í för með sér fyrir aðila. Vísa má slíkum ákvörðunum til úrskurðar ráðuneytisins.

Ef fullnægjandi úrbætur hafa ekki verið framkvæmdar innan tilskilins frests getur ráðuneytið og/eða heilbrigðisnefnd látið stöðva með lögregluvaldi rekstur þann eða starfsemi, sem brýtur í bága við hlutaðeigandi laga- eða reglugerðar-ákvæði. Jafnan er unnt að höfða mál fyrir dómstólum til vefengingar slíkrar ákvörðunar, en málhöfðun frestar þó ekki framkvæmd ákvörðunar.

Nú telur heilbrigðisnefnd að svo alvarleg mengunarhætta stafi af rekstri skv. 1. mgr. að aðgerðir þoli ekki bið, og er nefndinni þá heimilt að stöðva hann til bráðabirgða með lögregluvaldi. Skýrslu um þessar aðgerðir ásamt nauðsynlegum gögnum skal heilbrigðisnefnd þegar í stað senda ráðuneytinu, sem tekur endanlega ákvörðun í málinu án allrar ástæðulausrar tafar að fenginni greinargerð bannþola.

8. gr.

Þegar nauðsynlegt er talið vegna mengunarhættu, getur ráðuneytið sett reglur um bann eða takmörkun á innflutningi, framleiðslu, meðferð og notkun efna, sem skaðleg eru talin umhverfinu. Sama gildir um umbúðir, sem valdið geta umhverfis-
spjöllum.

9. gr.

Óheimilt er að losa úrgangsefni svo og hluti og skaðleg efni á landi, í vötn eða sjó á þeim stöðum og á þann hátt að valdið geti mengun og öðrum umhverfis-
spjöllum. Ráðherra setur nánari reglur um varúðarráðstafanir við losun úrgangsefna og skaðlegra efna á landi, í vötn og sjó.

10. gr.

Óheimilt er að spilla vatnsbólum, vötnum og grunnvatni. Ekki má veita frárennslisvatni eða skólpi frá bústöðum, byggð eða atvinnufyrirtækjum nema samkvæmt þeim reglum sem ráðherra setur, auk þeirra fyrirmæla, sem þegar eru í lögum og reglugerðum um þetta atriði.

11. gr.

Um meðferð eiturefna, og annarra hættulegra efna fer skv. lögum nr. 85/1968 með síðari breytingum. Ráðherra getur sett frekari reglur um meðferð slíkra efna og mengunarvarnir á þessu sviði.

12. gr.

Þess skal gætt við allan atvinnurekstur, umferð og aðra starfsemi að hávaði og titringur sé sem minnstur. Ráðherra setur nánari reglur um mörk slíkrar mengunar.

13. gr.

Þess skal gætt að loftmengun sé haldið í lágmarki. Sama gildir um geislun og ljósmengun Ráðherra setur nánari reglur um mörk loft-, geisla- og ljósmengunar, sbr. og lög nr. 95/1962.

14. gr.

Ráðuneytið fer með öll þau atriði, sem varða umhverfis- og mengunarmál, m. a. vegna iðjureksturs þess, sem eftirtalin lög fjalla um: Lög nr. 35/1948 um sementsverksmiðju, lög nr. 76/1966 um álbræðslu við Straumsvík, lög nr. 80/1966 um kísilgúrverksmiðju við Mývatn, lög nr. 21/1971 um olíuhreinsunarstöð á Ís-

landi, lög nr. 43/1971 um Áburðarverksmiðju ríkisins, lög nr. 107/1972 um þör-
ungavinnslu að Reykhólum, lög nr. 10/1975 um járnblendiverksmiðju í Hvalfirði.
Jafnframt fer ráðuneytið með fyrrgreind mál varðandi annan iðjurekstur, sem
lög kunna að verða sett um.

V. Starfsleyfi.

15. gr.

Ekki er heimilt að hefja neinn þann atvinnurekstur, starfsemi eða framkvæmd-
ir, sem sérstaka hættu geta haft í för með sér fyrir umhverfið, eða valdið geta
alvarlegri mengun, nema með leyfi ráðuneytisins og að fengnum umsögnum þeirra
aðila, sem eiga sérstaklega hlut að máli. Fullnaðarstarfsleyfi skal ekki veitt fyrir
en að lokinni rannsókn skv. 18. gr.

Ákvæði þessarar greinar taka m. a. til eftirfarandi atvinnureksturs og starfsemi:

1. Orkuver stærri en 10 MW.
2. Sementsverksmiðjur og glerverksmiðjur.
3. Pappírs- og trénerksmiðjur.
4. Efnaverksmiðjur, þar með taldar áburðarverksmiðjur, málningarverksmiðjur
og hreinlætisefnaverksmiðjur.
5. Málmbræðslur, málmvinnslur og málmsteypur.
6. Olíubrunnar og dælistöðvar.
7. Olíu- og fituhreinsunarstöðvar.
8. Síldar- og fiskimjölverksmiðjur.
9. Starfsemi þar sem brennsla á kolum, koxi eða olíum fer fram í öðrum til-
gangi en til húshitunar og heimilishalds, svo sem nánar kann að vera ákveðið í
reglugerð.

Ráðherra getur með reglugerð ákveðið að ákvæði þessarar greinar skuli taka
til annarrar starfsemi eða atvinnureksturs en um ræðir í 2. mgr.

Atvinnufyrirtæki, sem starfa við gildistöku þessara laga og 1. og 2. mgr. þess-
arar greinar taka til og ekki hafa þegar hlotið starfsleyfi skv. reglugerð nr. 164/1972,
skulu innan þriggja mánaða frá gildistöku laga þessara senda ráðuneytinu um-
sókn um starfsleyfi ásamt viðhlitandi gögnum. Áður en starfsleyfi er veitt skal
leita umsagnar, sbr. 1. mgr.

16. gr.

Ef reisa á verksmiðju eða iðjuver, sem ætla má að falli undir ákvæði 15. gr.,
má eigi ákveða henni stað, fyrr en að fengnu leyfi ráðuneytisins.

Eigi má stækka eða breyta verksmiðju eða iðjuveri, sem veitt hefur verið
starfsleyfi, sbr. 15. gr., nema að fengnu leyfi ráðuneytisins.

17. gr.

Ráðuneytinu er heimilt að svipta hvern þann aðila starfsleyfi, sem brotlegur
hefur gerst gegn ákvæðum þessa kafla laganna.

18. gr.

Áður en efnt er til starfsemi eða framkvæmda þeirra, sem getið er um í 15. gr.,
skal fram fara rannsókn til þess að kanna hver áhrif slíks muni verða á um-
hverfið, nema ráðuneytið telji ónauðsynlegt að slík rannsókn fari fram. Rannsókn
skal kostuð af framkvæmdaaðila, nema ráðuneytið ákveði annað, og fara fram
samkvæmt áætlun, sem ráðuneytið samþykkir og þeir aðilar framkvæma, sem
það tilnefnir.

VI. Umhverfisvernd, rannsóknir o. fl.

19. gr.

Ráðuneytinu er heimilt, í samráði við hlutaðeigandi ráðuneyti, sbr. 5. gr., að setja reglur þess efnis að áætlanir um stórframkvæmdir á vegum ríkis, sveitarfélaga og einkaaðila, svo sem raforku-, stóriðju- og vegaf framkvæmdir, skuli lagðar fyrir ráðuneytið til umsagnar.

Ráðuneytið hefur frumkvæði að almennum umhverfisrannsóknum, forgangsröðun og samræmingu þeirra eftir því sem þörf krefur í samráði og samvinnu við önnur ráðuneyti, hlutaðeigandi sveitarfélag og rannsóknastofnanir. Kostnaður við slíkar rannsóknir greiðist úr ríkissjóði.

20. gr.

Ráðuneytið skal stuðla að gerð áætlana um skipulega landnotkun og landnýtingu er taki til eins eða fleiri sveitar- eða sýslufélaga, í samráði við Landgræðslu ríkisins, Skipulagsstjórn ríkisins, sveitarfélög og samtök þeirra eftir því sem við á.

21. gr.

Ef líklegt er að jarðrask eða brottnám jarðefna geti leitt til gróðureyðingar, varanlegra lýta eða mengunar, getur ráðuneytið eða aðili í umboði þess bannað slíkar athafnir. Jafnframt getur ráðuneytið sett það skilyrði fyrir því að falla frá slíku hanni að landsvæði það, sem efni er tekið úr eða raskað á annan hátt, verði að framkvæmdum loknum lagfært svo sem þurfa þykir og hæfilegar tryggingar settar fyrir efndum.

22. gr.

Ráðuneytið skal reglubundið afla vitneskju um ástand auðlinda Íslands og gerir tillögur um verndun þeirra, eftir því sem ástæða þykir til.

VII. Bóta- og refsíabýrgð.

23. gr.

Hver sá sem veldur tjóni á umhverfinu með mengun eða öðrum umhverfis- spjöllum skal bæta slíkt tjón eftir almennum skaðabótareglum.

24. gr.

Fyrir brot gegn lögum þessum, reglugerðum settum samkvæmt þeim, eða fyrir- mælum gefnum samkvæmt þeim ákvæðum skal refsa með sektum, varðhaldi, eða fangelsi allt að einu ári ef sakir eru miklar. Heimilt er að refsa samkvæmt þess- um lögum fyrir tilraun eða hlutdeild í broti, sbr. III. kafla laga nr. 19/1940.

Ákvarða má félagi eða fyrirtæki sekt fyrir brot gegn lögum þessum án tillits til þess hvort sök verður sönnuð á fyrirsvarsmenn eða starfsmenn. Sektir skv. 1. og 2. mgr. renna í ríkissjóð.

Ef aðili sinnir ekki innan tiltekins frests fyrirmælum heilbrigðisnefndar, getur hún ákveðið honum dagsektir, allt að kr. 5 000, þar til úr er bætt. Renna þær í sveitarsjóð. Ef nokkur vanrækir að vinna verk, sem heilbrigðisnefnd hefur fyrir- skipað samkvæmt lögum þessum, eða reglugerðum samkvæmt þeim, er heilbrigðis- nefnd heimilt að láta vinna verkið á kostnað aðila. Skal þá greiða kostnaðinn til bráðabirgða úr sveitarsjóði, en innheimta síðan hjá hlutaðeigandi.

Þá hefur ráðuneytið rétt til að leggja á dagsektir allt að kr. 5 000 og láta vinna verk á kostnað aðila ef ekki er sinnt fyrirmælum þess, svo og að breyta ákvörðun heilbrigðisnefndar. Dagsektir renna í ríkissjóð, og úr honum skal greiða til bráða- birgða kostnað við að vinna verk, sbr. niðurlag 3. mgr.

Kostnað og dagsektir, samkvæmt 3. og 4. mgr., má innheimta með lögtaki.

25. gr.

Með mál, sem rísa kunna vegna brota á lögum þessum og reglugerðum samkvæmt þeim, skal farið að hætti opinberra mála.

VIII. Ýmis ákvæði.

26. gr.

Ráðuneytið setur reglugerðir um nánari framkvæmd laga þessara. Kostnaður við framkvæmd þeirra greiðist úr ríkissjóði, nema þar sem annað er ákveðið í lögnum.

27. gr.

Ákvæði, sem eru í lögum varðandi umhverfismál, þegar þessi lög taka gildi, skulu halda gildi sínu að því leyti, sem ákvæði þeirra brjóta ekki í bága við ákvæði þessara laga.

28. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Frumvarp þetta var flutt á Alþingi 1977 af ríkisstjórn Geirs Hallgrímssonar. Þá hlaut frumvarpið ekki afgreiðslu og er nú flutt á nýjan leik. Áður fylgdi frumvarpinu eftirfarandi greinargerð:

Þann 4. mars 1975 skipaði ríkisstjórnin nefnd til að endurskoða og samræma ákvæði laga um umhverfis- og mengunarmál í því skyni að sett yrði heildarlöggjöf um þau efni og kveðið á um, hvernig stjórnarfyriðkomulagi skuli háttað á þessu sviði.

Í nefndina voru skipaðir Gunnar G. Schram, prófessor, formaður, Knútur Hallsson, skrifstofustjóri, varaformaður, Árni Reynisson, framkvæmdastjóri, Edgar Guðmundsson, verkfræðingur, Hjálmar R. Bárðarson, siglingamálastjóri, Páll Líndal, borgarlögmaður, Páll Sigurðsson, ráðuneytisstjóri, Sveinbjörn Dagfinnsson, ráðuneytisstjóri, og Þórður Ásgeirsson, skrifstofustjóri.

Nefndin lauk samningu frumvarps og gerð tillagna um stjórnarsýslubátt umhverfismála í apríl 1976 og sendi það ríkisstjórninni með ósk um að frumvarpið yrði borið undir þá aðila til umsagnar, sem ríkisstjórnin teldi æskilegt. Var frumvarpið sent allmörgum stofnunum og félagasamtökum, og bárust umsagnir frá fimmtán þeirra. Umsagnir bárust frá eftirtöldum aðilum: Ferðamálaráði Íslands, Heilbrigðiseftirliti ríkisins, Náttúruverndarráði, Hafrannsóknastofnuninni, Iðnþróunarstofnun Íslands, Landvernd, Rafmagnsveitum ríkisins, Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins, Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins, Rannsóknastofnun iðnaðarins, Rannsóknastofnun landbúnaðarins, Sementsverksmiðju ríkisins, Skógrækt ríkisins, Skipulagsstjórn ríkisins og Vegagerð ríkisins. Í ljósi umsagnanna tók nefndin frumvarpið síðan til endurskoðunar og er það hér lagt fram í lokagerð.

Við upphaf starfs síns kannaði nefndin lagaákvæði þau sem til eru í íslenskum rétti um umhverfis- og mengunarmál. Í ljós kom það, sem raunar var vitað fyrir, að heildarákvæði skortir í íslenskri löggjöf á þessu mikilvæga sviði. Einu lögin, sem alfarið lúta að þessum málum í dag, eru lögin um náttúruvernd nr. 47/1971. Önnur lög taka að nokkru til þeirra vandkvæða og hættu, sem umhverfinu stafar af mengun og hættulegum efnum, svo sem ákvæði laga um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit nr. 12/1969 og lög um eitufeni og önnur hættuleg efni nr. 85/1968. Var hér því við brýnt verkefni að fást — að semja frumvarp til laga um almenna umhverfisvernd, sem tæki til vettvangsins alls og fyllti upp í þær eyður, sem nú eru í löggjöf hér á landi í þessum efnum. Á grundvelli slíkra heildarlaga er síðan unnt að setja reglugerðir um einstök framkvæmdaatriði, eftir því sem sérstök þörf er talin hverju sinni í samræmi við þróun húsetu, iðnaðar og annarrar starfsemi. Er það slíkt frumvarp að heildarlögum um umhverfið og varnir gegn mengun, sem hér liggur fyrir.

Í þessu sambandi skal það tekið fram, að í frumvarpinu er fyrst og fremst fjallað um hið svonefnda ytra umhverfi og því ætlað að reisa skorður við skaðlegum áhrifum á það. Er þar átt við náttúru landsins og þá starfsemi, sem áhrif hefur utan dyra. Var það talin eðlileg takmörkun á gildissviði laganna, og tekur því frumvarpið ekki nema að litlu leyti til hins innra umhverfis, t. d. matvælaeftirlits og öryggis á vinnustöðvum, svo tvö atriði séu talin.

Meginverkefni frumvarpsins er tvíþætt. Í fyrsta lagi er þar að finna ýmis ákvæði um umhverfis- og mengunarvarnir, m. a. ákvæði sem áskilja starfsleyfi til atvinnu- og iðjureksturs, sem telja má hættulegan umhverfinu. Í öðru lagi er yfirstjórn umhverfismála sameinuð í höndum eins stjórnarsýsluaðila. Er gert ráð fyrir því að þar verði um sérstaka nýja stjórnardeild að ræða, sem með þau mál fari, umhverfismáladeild. Ljóst er að brýna nauðsyn ber til þess að samræma reglur íslenskra laga um umhverfis- og mengunarmál og setja nýjar. Hér er um málefni að ræða, sem æ þýðingar-meira verður eftir því sem iðnþróun í landinu vex og þéttbýli eykst. Er markmið frumvarpsins að stemma á að ósi í þessum efnum, efla alhliða umhverfisvernd og koma á virkum vörnum gegn hvers konar mengun og öðrum skaðlegum umhverfisáhrifum. Varðveisla og viðgangur náttúrugaða landsins er það grundvallaratriði, sem leitast er við að tryggja með ákvæðum frumvarpsins og jafnframt sem besta samibúð lands og þjóðar.

Veruleg spjöll hafa átt sér stað á náttúru og umhverfi nálægra iðnrikja sökum þess að umhverfissjónarmiðum var þar ekki nægur gaumur gefinn á liðnum árum. Af reynslu þeirra þjóða er ljóst mikilvægi þess að festa nú þegar í lög hér á landi réttarreglur, sem vernda þau lífsgæði, sem felast í óspilltri náttúru landsins, og hindra mengun og önnur umhverfisspjöll eftir því sem föng eru á. Á miklu riður að slíkar ráðstafanir séu gerðar í tíma, áður en umhverfissröskun og annað tjón er orðið verulegt, því margfaldur kostnaður er við framkvæmd úrbóta, þegar röskunin hefur átt sér stað, svo sem reynsla annarra þjóða sýnir. Hér er þess að gæta að íslensk náttúra og lífríki hennar er mjög viðkvæm fyrir umhverfisáhrifum sökum landfræðilegrar legu landsins og loftslags. Er því sérstök nauðsyn á að vera jafnan á varðbergi í þessum efnum og haga búsetu og atvinnustarfsemi ætíð á þann veg að fyllsta tillit sé tekið til umhverfisverndar.

Við gerð frumvarpsins var um tvær leiðir að velja. Annars vegar að semja heildstæðan lagabálk, er tæki yfir allt réttarsvið umhverfismála, og fella inn í hann þau sérlög, sem nú eru í gildi um þessi efni. Hinn kosturinn var sá að semja frumvarp, sem hefði að geyma nýjar meginreglur og réttarheimildir í umhverfismálum ásamt ákvæðum um nýtt stjórnarsýslufyrirkomulag á þessum vettvangi. Yrðu þá flest ákvæði sérlaga látin haldast óbreytt, a. m. k. fyrst um sinn, þar til reynsla væri fengin af hinum nýju lögum í framkvæmd. Nefndin var einhuga um að velja síðari kostinn, svo sem frumvarpið ber vott um. Hefðu og verið á því vandkvæði, ef fyrri kosturinn hefði verið valinn, að draga mörkin milli þeirra ákvæða, sem nauðsyn bar að lögfesta þar, og annarra í skyldum lögum, auk þess sem slíkur háttur hefði valdið verulegri umbyltingu í framkvæmd þessara mála á lægri stjórnarsýslustigum.

Er þetta einmitt sú leið, sem farin hefur verið við setningu löggjafar um umhverfismál á hinum Norðurlöndunum. Í Svíþjóð og Danmörku hefur nýlega verið sett heildarlöggjöf um umhverfismál (Svíþjóð 1969, Danmörk 1973) og er frumvarpið að nokkru sniðið eftir þeirri löggjöf, einkum hinni dönsku.

Er því gert ráð fyrir að þau lög, sem nú eru í gildi um náttúruvernd og umhverfismál, haldi áfram gildi sínu við hlið hinna nýju heildarlaga, a. m. k. þar til nokkur reynsla hefur fengist í lagaframkvæmd á þessum grundvelli. Helst þeirra ákvæða eru lög um náttúruvernd nr. 47/1971, lög um eiturefni og önnur hættuleg efni nr. 85/1968, lög um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit nr. 12/1969, lög um öryggisráðstafanir gegn iónandi geislum frá geislavirkum efnum eða geislatakjum nr. 95/1962, lög um fuglaveiðar og fuglafriðun nr. 33/1966, ákvæði 10. kafla vatnalaga nr. 15/1923 og ýmis lög, er staðfesta alþjóðasamninga um mengun sjávar, sem Ísland hefur gerst aðili að.

Er í frumvarpinu gert ráð fyrir viðtækum heimildum til þess að setja reglur á grundvelli laga um umhverfisvernd á öllum þessum sviðum, auk annarra, sem enn eru ekki lögfest í íslenskum rétti, en ákvæði frumvarpsins taka til. Að því er annan meginhátt frumvarpsins varðar, stjórnsýsluháttinn, er ljóst að mikil þörf er á að sameina yfirstjórn umhverfismála á einum stað í stjórnkerfi landsins. Nú heyra mál þessi undir a. m. k. sjö ráðuneyti og gefur auga leið að slíkt leiðir til seinvirkari stjórnsýslu en ella væri og skörunar valdmarka, sem æskilegt er að gera breytingu á.

Nefnd sú, sem frumvarp þetta samdi, lagði til að komið yrði á sameiginlegri yfirstjórn umhverfismála í sérstöku nýju ráðuneyti. Jafnframt benti nefndin þó á að ekki þyrfti þar að vera um sjálfstætt ráðuneyti að ræða, heldur mætti vista umhverfismálin í einhverju þeirra ráðuneyta, sem fyrir eru, sem þá yrði ráðuneyti umhverfismála jafnframt núverandi verkefnum. Er það sú leið, sem valin hefur verið, og ákvæðum frumvarpsins verið breytt til samræmis við það frá upphaflegri gerð. Meginatriði málsins er tvímælalaust það að yfirstjórn umhverfismála verði á einum stað í stjórnkerfinu. Í samræmi við það er síðan lagt til að einstakir þættir umhverfismála, sem nú eru dreifðir um mörg ráðuneyti, verði fluttir, sbr. 5. gr. frumvarpsins.

Er þess að vænta að með slíkri samræmdri heildarstjórn og þeim nýju réttarheimildum á sviði umhverfismála, sem frumvarpið geymir, verði kleift að koma fram þeim markmiðum, sem liggja til grundvallar virkri umhverfismálastefnu á komandi árum.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 1. gr.

Í 1. mgr. er lýst með almennum orðum meginmarkmiði laganna, sem er að stuðla að ahlíða umhverfisvernd. Greinin gengur mjög í sömu átt og 1. mgr. 1. gr. náttúruverndarlaga nr. 47/1971, en er viðtækari eins og skiljanlegt er.

Í 2. mgr. er gerð grein fyrir einu helsta nýmæli frv., en það er, að yfirstjórn umhverfismála verði samræmd og komið á skipulagsbundnu samstarfi þeirra, sem að umhverfismálum vinna. Tilhögun þessa er nánar lýst í 5. gr. frv., svo og í inngangi hér að framan.

Um 2. gr.

Hér er mælt fyrir um skyldur manna til að stuðla að verndun náttúrugæða landsins. Í 2. og 3. mgr. er sérstaklega vikið að ýmsum mannlegum athöfnum, sem valdið geta umhverfisröskun.

Um 3. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa, en rétt er að vekja athygli á 22. gr. í þessu sambandi.

Um 4. gr.

Hér er fjallað sérstaklega um mörk laganna. Taka þau, auk landsins, til landhelginnar, lofthelginnar og til fiskveiðilögsögunnar, svo sem hún er ákvörðuð á hverjum tíma. Nú er þar í gildi reglugerð nr. 299/1975 um 200 mílna fiskveiðilögsögu landsins. Í 1. mgr. er fram tekið að ákvæði laganna taki þó aðeins til fiskveiðilögsögunnar eftir því sem við getur átt, þar sem mengunarlögsaga strandríkja markast einnig af reglum þjóðaréttarins, sem enn eru í mótun og fjallað er nú um á hafréttarráðstefnu Sameinuðu þjóðanna. Er enn ekki vitað hver verður þjóðaréttur á þessu sviði.

Á það er og hér lögð áhersla að lögin taki til allrar starfsemi og framkvæmda, sem hafa í för með sér mengun eða önnur skaðleg umhverfisáhrif, og einnig til allra efna, sem svo er farið. Sérstaklega er hér vikið að umhverfisröskun vegna hávaða, en um það atriði hafa ekki fyrr verið lögfestar beinar lagareglur hér á landi.

Um 5. gr.

Hér er gert ráð fyrir því að yfirstjórn umhverfismála verði í höndum eins stjórn-sýsluaðila og að stofnuð verði sérstök stjórnardeild umhverfismála til þess að annast það verkefni. Rök að þeirri tillögu hafa þegar verið rakin í athugasemdum. Upp eru taldir þeir málaflokkar, sem lagt er til að færast til hinnar nýju stjórnardeildar. Meðal þeirra eru skipulags- og byggingarmál. Þau mál lúta að visu ekki í jafnmiklum mæli að umhverfisvernd og þeir aðrir málaflokkar, sem í greininni eru taldir, en engu að síður skipta skipulags- og byggingarmál svo miklu varðandi umhverfi lands-ins að ekki er áhorfsmál að þessir málaflokkar eigi undir ráðuneyti umhverfismála. Bæði í Noregi og Danmörku heyra skipulagsmál undir umhverfismálaráðuneyti og sá háttur er nú ráðgerður í Svíþjóð.

Með því að skipa helstu umhverfismálum saman í hinni nýju stjórnardeild er þó ekki ætlunin að færa öll afskipti af umhverfis- og mengunarmálum úr höndum hinna einstöku ráðuneyta og stofnana. Eðli máls samkvæmt hljóta þau eftir sem áður að annast afskipti af þessum málaflokkum hvert á sínu sérsviði. Utanríkis-ráðuneytið mun, svo dæmi sé tekið, annast eftir sem áður gerð alþjóðasamninga fyrir Íslands hönd um mengun hafsins. Að því er framkvæmd slíkra samninga varðar er ekki gert ráð fyrir að nein breyting eigi sér stað í þeim efnunum, heldur annist Sigl-ingamálstofnun ríkisins áfram þau verkefni, sem henni hafa verið falin á þessu sviði með ákvæðum laga nr. 51/1970. Hins vegar er hér um það að ræða að flytja yfirstjórn, stefnumótun og samræmingu framkvæmda á hendur eins aðila, sem sé þá jafnframt ábyrgur fyrir þessum málaflokki í heild sinni. Hér er ekki tekin afstaða til þess hverju af núverandi ráðuneytum skuli falið að fara með umhverfismál. Miðað við þau verkefni, sem þau fara með í umhverfismálum í dag, virðast í því efni helst koma til greina félagsmálaráðuneytið, menntamálaráðuneytið og heilbrigðis-ráðuneytið. Þá hefur og verið bent á þann möguleika að tengja þennan mála-flokk forsætisráðuneytinu.

Með ákvæði greinarinnar um sérstaka samstarfsnefnd, sem ráðherra umhverfis-mála kveður saman og skipuð er fulltrúum annarra ráðuneyta, er miðað að því að samvinna stjórn-sýsluaðila á vettvangi umhverfismála verði sem snurðulausust og greiðust. Er slíkt ákvæði nýmæli í lögum.

Auk þeirra verkefna, sem alfarið er gert ráð fyrir að komi undir ráðuneytið, er ljóst að ýmsir aðrir málaflokkar, sem áfram heyra undir önnur ráðuneyti, varða miklu á sviði umhverfismála og því nauðsynlegt að ráðuneytið eigi aðild að meðferð þeirra að því er umhverfisþáttinn snertir. Má þar m. a. nefna landgræðslu og skógræktarmál, rannsóknir á náttúru landsins, orkumál, veiðimál, undirbúning veg-a-gerðar, hafnargerðar, flugvallagerðar o. fl. slíkar stórframkvæmdir, ferðamál og húsafriðunarmál.

Um 6. gr.

Hér er gert ráð fyrir því að framkvæmd laganna, undir yfirumsjón ráðuneytisins, annist löggæsluyfirvöld og heilbrigðisnefndir á hverjum stað. Óhjákvæmilegt er að hér verði fengið fulltingi staðbundinna yfirvalda um lagaframkvæmd. Ekki þótti ástæða til þess að stofna stöður sérstakra umhverfisfulltrúa til þess að annast þessi verkefni eða fela þau náttúruverndarnefndum, þar sem það þykir ekki henta af stjórn-sýsluástæðum. Í Danmörku er heilbrigðisnefndum falin framkvæmd umhverfis-málalaganna og hefur sá háttur þar gefist vel. Í Noregi eru það einnig sveitarstjórnar-yfirvöld, sem annast þessi verkefni.

Um 7. gr.

Fjórði kafli frumvarpsins fjallar um mengun o. fl. Er þar heilbrigðisnefnd eða ráðuneyti heimilað að krefjast úrbóta, ef atvinnustarfsemi eða iðjurekstur er talinn brjóta í bága við ákvæði laganna eða reglugerða, sem settar eru samkvæmt þeim, jafnframt að láta stöðva þann rekstur ef ekki er orðið við slíkom fyrir-mælum. Ráðuneytið hefur hér jafnan endanlegt úrskurðarvald, en ætíð er heimilt að leita

til dómstóla um vefengingu lögmætis slíkra ákvarðana. Eru í 1. mgr. rakin ýmis atriði, er taka ber tillit til við ákvarðanatöku um úrbætur, og veita þau eigendum atvinnufyrirtækja nokkra tryggingu fyrir því að ákvarðanataka hvíli á efnislegum rökum hverju sinni. Þá er og veitt heimild til þess að stöðva rekstur án tafar, ef alvarleg mengunarhætta er talin af honum stafa.

Um 8. gr.

Hér er veitt lagaheimild til þess að setja reglur um bann eða takmörkun á innflutningi og notkun efna, sem skaðleg eru talin umhverfinu. Slíka viðtæka heimild skortir í núgildandi lög, en ákvæði laga nr. 85/1968 taka einungis til eiturefna og hættulegra efna. Þá er alkunna að umbúðir, ekki síst þær sem gerðar eru úr gervi-efnum sem seint eyðast, hafa á síðari árum orðið æ meira til umhverfislyta um land allt. Lokamálsgrein greinarinnar höfðar til þessa vanda og veitir heimild til úrbóta.

Um 9. gr.

Fullnægjandi heimild skortir í lög til þess að setja megi reglur um losun úrgangsefna, hluta og skaðlegra efna á landi og í vötn, utan jafnt sem innan skipulagsskyldra svæða, til þess að hindra mengun og önnur umhverfisspjöll. Er hér slík heimild veitt ráðherra umhverfismála. Að því er losun úrgangsefna og annarra efna í sjó varðar, gildir alþjóðasamþykkt um þau efni hér á landi, sbr. augl. nr. 5/1974, lög um bann við losun hættulegra efna í sjó, nr. 20/1972, sbr. og lög nr. 77/1966, lög nr. 20/1973 og lög nr. 53/1973.

Um 10. gr.

Hér er lögfest almennt bann við mengun vatns og er ákvæði þetta viðtækara en ákvæði IX. kafla vatnalaga nr. 15/1923. Veruleg mengun stafar frá skólpi og öðru frárennslisvatni og nauðsyn á að þeirri mengun sé ætíð haldið í lágmarki. Er hér lögfest heimild til þess að setja um þetta efni ítarlegri reglur en nú eru í lögum, sem taki þá jafnframt til óskipulagsskyldra svæða sem skipulagsskyldra.

Um 11. gr.

Samkvæmt lögum nr. 85/1968 heyrir meðferð eiturefna og annarra hættulegra efna undir heilbrigðisráðuneytið. Gert er ráð fyrir því að málaflokkur þessi færast í heild til ráðuneytisins.

Um 12. gr.

Umhverfissköpun vegna hávaða og titrings er vaxandi vandamál, ekki síst sú röskun, sem stafar frá umferð. Ekki eru í lögum nein ákvæði, sem lúta að þessum atriðum, og því æskilegt að lögfesta slíka almenna heimild. Í reglugerð verður síðan nánar mælt fyrir um mörk leyfilegrar hávaðamengunar og önnur atriði, sem máli skipta, á þeim sviðum þar sem slík ákvæði nú skortir.

Um 13. gr.

Í 12. gr. laga nr. 85/1968 um eiturefni og hættuleg efni er ráðherra veitt heimild til þess að setja nánari ákvæði um notkun hættulegra lofttegunda, er ekki hafa lækningagildi og tilgreindar eru á sérstökum lista, er lögnum fylgir. Almenn ákvæði um varnir gegn loftmengun hefur til þessa hins vegar ekki verið að finna í lögum. Að því er geislun varðar eru í lögum ákvæði um eina tegund geislunar, þ. e. lög nr. 95/1962 um öryggisráðstafanir gegn jónandi geislum frá geislavirkum efnum eða geislatækjum. Í greininni er einnig vikið að ljósmengun, t. d. frá auglýsingaskiltum, og ráðherra veitt heimild til þess að setja frekari reglur um loft-, geisla- og ljósmengun, eftir því sem þörf krefur.

Um 14. gr.

Öll efnisrök mæla með því að ráðuneytið fari með öll þau atriði, sem varða umhverfis- og mengunarmál og lúta að stóriðju í landinu, bæði að þeim stóriðju-

fyrirtækjum, sem þegar hafa byrjað starfsemi, og eins hinum, sem síðar kunna að verða stofnuð. Sérstök lög hafa verið sett um hin nýju stóriðjufyrirtæki og annan iðnað og eru þau talin upp í greininni. Af eðlilegum ástæðum geyma þau ekki sérákvæði um mengun og aðra umhverfisstærðir, en með þessu ákvæði frumvarpsins er ráðuneytinu fengin heimild til meðferðar umhverfismála að því er þennan iðnað varðar sérstaklega. Má og telja að meiri líkur séu á umhverfisstærðum frá stóriðju, sem sérlög eru um sett, en frá öðrum iðnaði í landinu.

Um 15. gr.

Í greininni er fjallað um þann atvinnurekstur, sem vegna eðlis síns er talinn sérstaklega hættulegur fyrir umhverfið. Er þar áskilið að engum sé heimilt að hefja slíkan atvinnurekstur, nema með sérstöku leyfi ráðuneytisins, starfsleyfi. Þetta er undantekningarregla. Að jafnaði þarf ekkert slíkt leyfi til atvinnu- eða iðjureksturs eða annarrar starfsemi samkvæmt frumvarpinu. Í greininni eru upp taldar 9 atvinnugreinar, er falla undir starfsleyfisákvæðið. Er þar um að ræða hinar sömu greinar, sem taldar eru í reglugerð nr. 164/1972 um varnir gegn mengun af völdum eiturefna og hættulegra efna, og starfræksla á sviði þeirra bundin leyfi heilbrigðisráðherra. Við hefur þó verið aukið orkuverum, sem stærri eru en 10 MW. Þótt hér sé upp talinn sá atvinnurekstur, sem sérstaklega hættulegur má teljast fyrir umhverfið, getur síðar þótt ástæða til að auka við listann og er því ráðherra veitt heimild til þess að ákveða með reglugerð að starfsleyfisskilyrðið skuli ná til annarrar starfsemi eða atvinnureksturs.

Við veitingu starfsleyfa samkv. 1. mgr. ber að leita umsagnar þeirra aðila, sem eiga sérstaklega hlut að máli. eru þeir ekki taldir upp í greininni, þar sem það hlýtur að fara eftir eðli atvinnurekstursins til hvaða umsagnaraðila er leitað hverju sinni. Meðal þeirra má nefna Heilbrigðiseftirlit ríkisins, Eiturefnanefnd, Náttúruverndarráð, Öryggiseftirlit ríkisins og Siglingamálastofnun ríkisins.

Um veitingu starfsleyfa vegna iðnaðar eða annarrar atvinnustarfsemi, sem alvarleg mengunarhætta og önnur umhverfisstærðir getur stafað af, eru nú engin ákvæði í lögum. Er hins vegar Heilbrigðiseftirliti ríkisins falin meðferð umsókna um starfsleyfi og heilbrigðisráðherra veiting þeirra, skv. reglugerð nr. 164/1972.

Hér er þó um svo mikilvæg atriði að ræða að rétt þykir að lögbinda starfsleyfisákvæði, svo sem gert er í greininni.

Um 16. gr.

Staðarval iðju- og atvinnureksturs, sem veruleg mengunarhætta stafar af, skiptir miklu varðandi mengunarvarnir. Þykir því rétt að fram sé tekið í lögnum að ráðherra verði að samþykkja staðarval fyrir slíka starfsemi. Sömu rök lúta að ákvæði 2. mgr. 16. gr. varðandi breytingu eða stækkun verksmiðju eða iðjuvers, sem starfsleyfi þarf.

Um 17. gr.

Um refsíákvæði fyrir brot á lögum þessum er fjallað í VII. kafla laganna. Hér er sérstaklega fjallað um afleiðingar þess, ef aðili brýtur gegn starfsleyfakafli laganna. Þegar haft er í huga hvert eðli þeirrar starfsemi eða atvinnureksturs er, sem ákvæði kaflans taka til, þykir rétt að ráðherra hafi ótvíræða heimild til sviptingar starfsleyfis, þegar svo stendur á.

Um 18. gr.

Hér er lögbundið að áður en efnt er til starfsemi eða framkvæmda, sem starfsleyfi þarf til, skuli fara fram rannsókn til þess að kanna hver áhrif slíks muni verða á umhverfið. Almenn rannsóknarskylda hefur ekki verið lögbundin fram til þessa, en telja verður tvímælalaust æskilegt að þessa skilyrðis til öflunar starfsleyfis sé getið í lögum. Vera má að þegar liggja fyrir niðurstöður rannsókna um áhrif slíkrar starfsemi eða framkvæmda á hlutaðeigandi stað og er ráðuneytinu í slíkum tilvikum þá

heimilt að falla frá hinu almenna rannsóknarskilyrði, jafnframt, ef rannsókn er talin óþörf. Hlýtur þó jafnan þar að vera um undantekningartilvik að ræða. Eðlilegt er að kostnað af rannsókn beri sá aðili, sem starfsleyfis óskar, og skoðast sá kostnaður sem liður í frumjáfrestingu fyrirtækisins á staðnum. Mikilvægt er hins vegar að það sé ekki leyfisumsækjandi, sem sjálfur velur þá aðila sem rannsóknina framkvæma, heldur ráðuneytið, og að þeir starfi eftir áætlun sem það hefur samþykkt. Yrði þar umfang rannsóknarinnar m. a. ákvarðað, en fram skal tekið að grein þessi tekur ekki til grundvallarrannsókna, sem geta verið mjög umfangsmiklar og langvinnar, heldur einungis til rannsókna á beinum áhrifum hinnar væntanlegu starfsemi eða framkvæmda á umhverfið.

Um 19. gr.

Hér eru lögbundin ákvæði um almennar umhverfisrannsóknir og heimild ráðuneytisins til þess að ákvarða framkvæmd þeirra, eftir því sem það telur nauðsyn á. Yrði hér fyrst og fremst um grundvallarrannsóknir á náttúru landsins að ræða með tilliti til umhverfisáhrifa framkvæmda og búsetu. Gætu slíkar rannsóknir tekið til stórra landsvæða, en ekki verið afmarkaðar við umhverfisáhrif frá einu iðjuveri eða verksmiðju, sbr. ákvæði 18. gr. Þar sem hér er um öflun almennrar undirstöðuþekkingar á náttúru og umhverfi landsins að ræða er svo fyrir mælt að kostnaður við slíkar grundvallarrannsóknir skuli greiðast úr ríkissjóði. Ekki er hér til þess ætlast að ráðuneytið sé framkvæmdaaðili í þessu efni, heldur hafi um rannsóknir þessar samráð og samvinnu við önnur ráðuneyti, rannsóknastofnanir hverja á sínu sviði og hlutaðeigandi sveitarfélög. Hins vegar liggur samræming rannsókna og forgangsroðun verkefna innan verkahringss þess.

Þá er hér lögbundið að ráðuneytið getur óskað þess að til þess verði leitað sem umsagnaraðila varðandi fyrirhugaðar stórframkvæmdir á vegum ríkis, sveitarfélaga eða einkaaðila. Umhverfisáhrif slíkra framkvæmda geta verið veruleg, þótt ekki sé þar þörf starfsleyfis, og því æskilegt og eðlilegt að ráðuneytinu sé gefinn kostur á að fylgjast með þeim frá upphafi og láta í ljós skoðun sína á umhverfisþættinum. Í lögum nr. 47/1971 um náttúruvernd er að finna, í 17., 21. og 29. grein, ákvæði um það, að umsagnar Náttúruverndarráðs skuli leitað í ákveðnum tilvikum, en í 19. gr. þessa frumvarps er um miklum mun viðtækari umsagnarrétt að ræða.

Um 20. gr.

Skipulag er fyrst og fremst ráðstöfun lands. Í skipulagsvinnu eru ýmsar afdrifarikar ákvarðanir teknar, sem snerta umhverfið. Á þessu stigi má oft sjá fyrir og leysa árekstra milli ýmissa sjónarmiða og hagsmuna, svo sem mannvirkjagerðar, nýtingar gróðurs og umhverfisverndar. Því er það mikils virði fyrir umhverfisvernd, að vel sé vandað til skipulagsvinnu og þar tekin til meðferðar ráðstöfun lands í ljósi þess, til hvers það hentar best á hverjum stað frá sjónarmiði þjóðfélagsins, hversu mikla nýtingu það þolir, og hvernig tryggja megi sem flestum landrymi til athafna. Umhverfisráðuneytum erlendis eru víða falin viðtæk afskipti af skipulags- og landnýtingarmálum. Hér er lagt til að ráðuneytið hvetji til og stuðli að æskilegum vinnubrögðum á þessu sviði. Miðstöð slíks starfs yrði eftir sem áður Skipulagsstjórn ríkisins, sem hefur þegar ráðist í fyrsta verkefnið á sviði landskipulags.

Um 21. gr.

Reynsla sú, sem fengin er af núgildandi náttúruverndarlögum, bendir til þess, að ganga þurfi skrefi lengra en gert var í vörnum gegn jarðraski, enda meðal algengustu umhverfisspjalla. Hér er lagt til að ráðuneytið geti bannað jarðrask, ef sýnt þykir að það muni leiða til verulegra eða varanlegra spjalla. Jafnframt er kveðið á um skilyrði fyrir leyfðu jarðraski, þ. á m. tryggingar fyrir lagfæringum við verklok. Fordæmi fyrir slíku ákvæði er í lögum nr. 25/1972, en bundið við skipulagskyld svæði og kemur því að takmörkuðum notum.

Um 22. gr.

Auðlindir landsins eru einn hinna mikilvægu umhverfisþátta. Er því ráðuneytinu falið í þessari grein frumvarpsins að afla reglubundið vitneskju um ástand auðlinda Íslands og gera tillögur um verndun þeirra eftir því sem ástæða þykir til. Engum aðila er nú falið með lögum að annast slíka heildstæða upplýsingaöflun, þótt hin ýmsu ráðuneyti fari hins vegar með þetta verkefni hvert á sínu sviði, en þó í mismunandi miklum mæli. Þykir því ástæða til þess að ráðuneytinu sé falið slíkt almenn upplýsingaöflun, svo þeir aðilar, sem á slíkri vitneskju þurfa að halda, geti jafnan aflað hennar á einum stað í stjórnkerfi landsins. Ráðuneytinu er hins vegar ekki fengin nein heimild til þess að fjalla um á hvern hátt nýta beri auðlindir landsins, heldur er það hlutverk annarra viðkomandi ráðuneyta og stofnana. Verksvið ráðuneytisins í þessu efni takmarkast við það eitt að gera tillögur um verndun auðlinda, þegar ástæða er talin til, í samræmi við hið almenna umhverfismálahlutverk, sem ráðuneytinu er falið með lögum. Um framkvæmd slíkra tillagna og ákvörðunartöku í því efni fjalla önnur stjórnvöld, sem hlut eiga að máli. Þess má geta í þessu sambandi, að auðlindamál heyra undir umhverfismálaráðuneytið í Noregi.

Um 23. gr.

Hér er fjallað um skaðabótaskyldu þeirra, sem valda tjóni á umhverfinu með mengun eða öðrum umhverfisspjöllum.

Ekki þykir ástæða til að setja neinar sérstakar reglur um skaðabótaábyrgð vegna tjóns, sem hlýst á því sviði, sem frumvarpið nær til. Í greininni er fram tekið, að sá sem tjóni veldur skuli bæta tjónið eftir almennum skaðabótareglum.

Um 24. gr.

Fjallað er í greininni um refsíabyrgð vegna brota á lögnum. Ef sakir eru miklar þykir rétt að heimila beitingu fangelsis allt að einu ári. Önnur viðurlög eru sektir og varðhald. Refsiheimild er einnig að finna í greininni fyrir tilraun til brots eða hlutdeild í broti, sbr. III. kafla laga nr. 19/1940.

Í 2. mgr. eru ákvæði um hlutræna refsíabyrgð, sem er undantekning frá meginreglunni um sök (ásetning eða gáleysi) sem refsiskilyrði, sbr. 18. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Til þess að slíkri refsíabyrgð verði komið fram, þarf ótvíráða heimild í lögum, svo sem hér er að finna. Rétt þykir að setja slíkt undanþáguákvæði hér vegna þeirra stórfelldu hagsmuna, sem í húfi geta verið, og vegna hættunnar á því, að ekki takist að upplýsa hvaða aðilar fyrirtækis — fyrirsvarsmenn eða aðrir starfsmenn — séu brotlegir, þannig að refsingu verði ekki fram komið gegn þeim af þeirri ástæðu. Þá skal og á það minnt í þessu sambandi, að fyrirtæki eða stofnun verður ekki sektuð, nema á hlutrænum grundvelli.

Þá er í greininni að finna heimildir fyrir bæði heilbrigðisnefndir og ráðuneytið til að leggja á dagsektir, ef aðili vanrækir að vinna verk, sem fyrirskipað hefur verið samkvæmt lögum eða reglugerðum settum samkvæmt þeim, eða ef löglega gefnum fyrirmælum er ekki sinnt. Rétt þykir að láta dagsektir þær, sem heilbrigðisnefnd leggur á, renna í sveitarsjóð, en ella renna þær í ríkissjóð.

Um 25. gr.

Þarfnast ekki skýringar.

Um 26. gr.

Þarfnast ekki skýringar.

Um 27. gr.

Þarfnast ekki skýringar.